

РОЗДІЛ III

Актуальні проблеми цивілістики

УДК 346.544.4:341.241.8

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2019-2/13>

А. Духневич, Н. Карпінська

Інституційне та законодавче забезпечення реалізації вимог ЄС у сфері санітарних та фітосанітарних заходів в Україні

У статті висвітлюються питання інституційного та законодавчого забезпечення реалізації вимог ЄС у сфері санітарних та фітосанітарних заходів в Україні, зокрема, здійснено аналіз законодавства крізь призму «Всеохоплюючої Стратегії імплементації Глави 4 Угоди про асоціацію з ЄС». Наслідком реалізації заходів щодо імплементації права ЄС в законодавство України є постійне зростання обсягів торгівлі аграрною і харчовою продукцією між Україною і ЄС. За результатами січня-жовтня 2018 року вартість такої продукції, що експортується в ЄС, зросла на 1,3%. Крім того, постійно зростає число підприємств, що мають дозвіл на експорт в ЄС. Приведення санітарних і фітосанітарних заходів та системи контролю безпеки харчових продуктів в Україні у відповідність з європейськими вимогами і практик сприятиме підвищенню рівня захисту життя і здоров'я людей, тварин і рослин в Україні, посилення захисту прав українських споживачів харчової продукції, а також розширенню експорту сільськогосподарської продукції до країн ЄС і третіх країн. У той же час, поки особливо актуальні такі проблеми, як забезпечення повної прозорості щодо санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються у торгівлі; наближення законів України до законів Європейського Союзу; визнання стану здоров'я тварин і рослин Сторін і застосування принципу регіоналізації; встановлення механізму визнання еквівалентності щодо санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються Сторонами. Найбільша частина зобов'язань України в межах Угоди про асоціацію з ЄС пов'язана з прийняттям регулятивних норм ЄС в аграрному секторі. Їх можна згрупувати у три блоки, а саме: технічні вимоги – це вимоги до безпеки продукції, технічної стандартизації, упаковки та маркування продукції; санітарні та фітосанітарні вимоги стосуються безпеки продуктів харчування та кормів, захисту здоров'я та безпеки людей, тварин, рослин; екологічні вимоги – вимоги та регламентації до імпорту на територію ЄС добрив, засобів захисту рослин, вимираючих видів тварин, відходів аграрного сектору.

Ключові слова: санітарні та фітосанітарні вимоги, Угода про асоціацію з ЄС, сільське господарство.

Постановка наукової проблеми та її значення. Починаючи з 2014 року, після Підписання Угоди про асоціацію з ЄС, яка першого вересня 2017 року набула чинності у повному обсязі, Україною було розпочато широкомасштабний процес здійснення заходів щодо адаптації законодавства до норм права ЄС. Залежно від економічного сектору співпраці, гармонізація може здійснюватися різними способами, основними з яких є імплементація положень *acquis* ЄС до національного законодавства відповідно до ст. 56 Угоди про асоціацію у сфері технічного регулювання, стосовно санітарних та фітосанітарних заходів – встановлення механізму визнання еквівалентності щодо СФЗ (ст. 59), у сфері конкуренції використовується механізм відсилання до відповідних статей про конкуренцію в Договорі про функціонування ЄС тощо. Першочергово Україна націлена на виконання тих зобов'язань які сприяють розвитку українського сільськогосподарства та харчової промисловості. З поміж усіх завдань, які визначені постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 №1106 на виконання Угоди про асоціацію, зобов'язання України в

аграрній сфері складають 28%. Одним із найбільших зобов'язань є сфера санітарних і фітосанітарних заходів [1, с. 54-64]. З іншого боку, на основі дослідження результатів виконання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2018 році та завдання на 2019 рік опублікованих Національним інститутом стратегічних досліджень можна констатувати, що державні органи України не забезпечують повномасштабну імплементацію Угоди про асоціацію з ЄС на всіх основних рівнях, адже загальний прогрес виконання Україною вказаної угоди за підсумками 2014-2018 рр. в частині завдань, покладених на Верховну Раду України, склав 28 %, на центральні органи виконавчої влади – 43 %, на інші органи державної влади – 34 %. Також, у кожному окремо взятому році рівень виконання зобов'язань є нижчим за запланований. Низькі темпи процесу імплементації Угоди про асоціацію з ЄС в умовах високого публічного очікування щодо його результатів вказує на наявність достатньо високої ймовірності зриву програми імплементації Угоди про асоціацію з ЄС у встановлені періоди, а отже створює реальну загрозу виконанню завдання щодо подання заявки на членство в Європейському Союзі у 2024 р.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Фундаментальною базою для дослідження інституційного та законодавчого забезпечення реалізації вимог ЄС у сфері санітарних та фітосанітарних заходів в Україні слугували праці таких науковців, як В. Носіка, В. Уркевича, В. Семчика, А. Статівки, О. Погрібного, Ю. Шемшученка, В. Янчука, І. Бураковського, К. Кравчука, В. Мовчана та ін.

Метою дослідження є аналіз питань, пов'язаних з імплементацією Глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи» Угоди про асоціацію з ЄС та необхідністю виконання передбачених зобов'язань.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Найбільша частина зобов'язань України в межах Угоди про асоціацію з ЄС пов'язана з прийняттям регулятивних норм ЄС в аграрному секторі. З огляду на те, що вони стосуються стандартів та вимог до безпечності сільськогосподарської продукції та сільськогосподарського виробництва для людей, тварин та рослин їх можна згрупувати у три блоки, такі як: технічні вимоги – це вимоги до безпеки продукції, технічної стандартизації, упаковки та маркування продукції; санітарні та фітосанітарні вимоги стосуються безпеки продуктів харчування та кормів, захисту здоров'я та безпеки людей, тварин, рослин; екологічні вимоги – вимоги та регламентації до імпорту на територію ЄС добрив, засобів захисту рослин, вимираючих видів тварин, відходів аграрного сектору.

Щодо ввезення тварин і продуктів тваринного походження на територію ЄС існують правила відповідно до яких, країна-експортер має бути включена до списку держав, яким дозволено експортувати відповідну категорію продукції до ЄС; продукцію має бути вироблено на затверджених переробних підприємствах в країні експортері; імпорт має супроводжуватися сертифікатом здоров'я, виданим офіційним ветеринарним компетентним органом країни експортера. Кожна партія товару підлягає перевірці на пункті пропуску, коли перетинає митний кордон ЄС. У випадку спалаху ветеринарного захворювання, яке становить серйозну загрозу для здоров'я тварин або людей у країні-експортері – ЄС застосовує тимчасові захисні заходи, аж до призупинення імпорту з країни-експортера.

Для імпорту рослин та продуктів рослинного походження на територію ЄС має бути представлений фітосанітарний сертифікат, виданий компетентним органом країни-експортера. У пункті пропуску має бути проведено процедури фітосанітарного контролю. Окрім того, до насіння і посадкового матеріалу висувають специфічні маркетингові умови.

Згідно з Митним кодексом України чинна система санітарних та фітосанітарних заходів (СФЗ) передбачає три види прикордонного контролю: санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний і фітосанітарний. Санітарно-епідеміологічний контроль спрямований на те, щоб захистити територію України від поширення інфекційних захворювань та перевірити відповідність товарів санітарним нормам. Даний тип контролю є обов'язковим, як правило, для імпортованих харчових продуктів, деяких споживчих товарів і соняшникової олії, що експортується. Однак, транзит сільськогосподарської продукції не підлягає санітарно-епідеміологічному контролю. Ветеринарно-санітарний контроль спрямований на запобігання поширенню хвороб тварин. Він застосовується для експорту, імпорту та транзиту тварин, продуктів тваринного походження (у тому числі м'ясних продуктів, яєць, молока, риби і меду), репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу, ветеринарних препаратів, засобів догляду за тваринами, кормових домішок, домішок і кормів. Метою фітосанітарного контролю є запобігання поширенню шкідливих організмів і здійснення нагляду за карантинними режимами. Цей тип контролю застосовується до експорту, імпорту та транзиту рослин і продуктів рослинного походження (у тому числі харчових продуктів), упаковки, транспортних засобів, ґрунту та інших продуктів, через які поширюються регульовані шкідливі організми [2].

Відповідно до Всеохоплюючої Стратегії імплементації Глави 4 (Стратегія СФЗ) (Розпорядження КМУ від 24 лютого 2016 р. №228-р) до кінця 2021 року Україна має адаптувати в національне законодавство понад 250 актів ЄС за такими напрямками як державний контроль у сфері СФЗ, безпечність харчових продуктів та кормів, здоров'я і благополуччя тварин, здоров'я рослин, тощо. Основні зобов'язання України в рамках Стратегії включають: реформування системи державного контролю безпечності харчових продуктів, кормів та побічних продуктів тваринного походження відповідно до актів права ЄС; встановлення вимог до виробництва та обігу новітніх харчових продуктів, харчових добавок, предметів і матеріалів, що контактують з харчовими продуктами; вдосконалення законодавства про надання споживачам інформації про харчові продукти; реформування механізму державного регулювання виробництва та обігу кормів; вдосконалення законодавства про ГМО в харчових продуктах і кормах; вдосконалення механізму державного регулювання виробництва та обігу ветеринарних препаратів; перегляд максимальних рівнів залишків ветеринарних препаратів, пестицидів та агрохімікатів, а також забезпечення ефективного моніторингу за такими залишками; вдосконалення законодавства про здоров'я та благополуччя тварин; боротьба з інфекційними та іншими захворюваннями серед тварин; поліпшення фітосанітарного стану в Україні та забезпечення захисту здоров'я рослин.

У результаті виконання вище наведених зобов'язань, очікується запровадження ефективної та збалансованої системи державного контролю безпечності харчових продуктів, яка відповідає вимогам ЄС та визнається у світі; підвищення загальної безпечності харчових продуктів та кормів, забезпечення захисту життя і здоров'я людей, тварин та рослин; посилення захисту інтересів споживачів, в т.ч. надання споживачам належної інформації про харчові продукти; створення прозорих умов ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності українських виробників; розширення доступу на ринок ЄС та вихід на нові міжнародні ринки збуту. Право експортувати на ринок ЄС – серйозна перевага на інших ринках збуту.

Стратегія СФЗ [3] включена до Плану заходів щодо виконання Угоди про асоціацію, затвердженого Постановою КМУ від 25 жовтня 2017 року, відповідно до якої, відповідальними за виконання зобов'язань у цій сфері визначено Мінагрополітики, Держпродспоживслужбу, Міністерство охорони здоров'я, а в окремих випадках – Міністерство екології та природних ресурсів. Угодою про асоціацію встановлений механізм визнання еквівалентності СФЗ стосовно окремих заходів чи всієї системи, що застосовується до сектору, підсектору, товару. Прийняття рішення про еквівалентність має належним чином спростити процедури доступу на ринок ЄС для українських виробників агрохарчової продукції, в т.ч. забезпечувати скорочення фізичних перевірок на кордоні, спрощення отримання сертифікатів та полегшення процедури попереднього схвалення експортних потужностей. Це також відкриє нові міжнародні ринки для українських виробників, оскільки визнання еквівалентності та право експортувати на ринок ЄС є перевагою на інших ринках збуту. У 2017 році створено Підкомітет з управління СФЗ Комітету Асоціації Україна – ЄС у торговельному складі. Протягом року відбулося два засідання Підкомітету. Українську сторону у складі Підкомітету з управління СФЗ очолює керівник Держпродспоживслужби, Сторону ЄС – начальник відділу двосторонніх міжнародних відносин Генерального Директорату з питань охорони здоров'я та безпечності харчових продуктів Європейської Комісії (DG «SANTE») [4, с. 23]. У рамках виконання Стратегії СФЗ Україна уже ухвалила низку законодавчих актів, які закладають основи для реформування системи безпечності харчової продукції на основі впровадження базових європейських принципів та практик. Зокрема, Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (№ 771, в редакції ЗУ № 1602 від 22.07.2014 р.) передбачає запровадження в Україні європейської моделі системи безпечності та якості харчових продуктів, яка побудована на принципі «від лану до столу» та вимогах простежуваності (відповідно до вимог Регламенту (ЄС) 178/2002), а також встановлює поступовий перехід операторами ринку на обов'язкове використання процедур, заснованих на принципах НАССР (Системи аналізу небезпечних факторів і контролю у критичних точках – Hazard Analysis and Critical Control Point). Окрім того, ухвалені закони стосовно питань запровадження обов'язкової ідентифікації та реєстрації усіх с/г тварин, поводження з побічними продуктами тваринного походження, не призначеними для споживання людиною, гармонізації системи сертифікації насіння і садивного матеріалу з вимогами ЄС. У 2017 році ухвалено ще два важливі системні законодавчі акти, які тривалий час знаходилися на розгляді у Парламенті: Закон України «Про державний контроль, що здійснюється з метою перевірки відповідності законодавству про харчові продукти та корми, здоров'я та благополуччя тварин» (№ 2042-VIII від 18.05.2017 р.), який впроваджує положення Регламенту (ЄС) 854/2004, Регламенту (ЄС) 669/2009, Регламенту (ЄС) 882/2004, Директиви 97/78/ЄС, Рішення Комісії 2006/778; Закон України

«Про безпечність та гігієну кормів» (2264-VIII від 21.12.2017 р.), який набере чинності 19 січня 2020 року. Закон запроваджує європейські вимоги (всього 12 актів ЄС, в т.ч. Регламент (ЄС) 183/2005, Регламент (ЄС) 1831/2003, Регламент (ЄС) 767/2009, Директива Комісії 2008/38, Регламент Комісії (ЄС) 429/2008, Регламент Комісії (ЄС) 378/2005, Регламент (ЄС) 178/2002 та ін.) для виробництва та обігу безпечних для тварин кормів та є важливим елементом усієї системи контролю безпечності харчових продуктів «від лану до столу». Зокрема, закон передбачає обов'язкове впровадження виробниками кормів процедур НАССР та вимог простежуваності; запроваджує чіткі вимоги щодо маркування на всіх етапах виробництва та обігу кормів; встановлює порядок затвердження та реєстрації потужностей, які здійснюють виробництво та обіг кормів; вимоги до імпорту та експорту кормів; гігієнічні вимоги до виробництва кормів; запроваджує спрощену, еквівалентну європейській систему реєстрації кормових добавок [4, с.17-23].

На сучасному етапі на виконання статті 64 Угоди про асоціацію та Стратегії СФЗ ухвалені: Закон України «Про внесення змін до деяких законів України з питань ідентифікації та реєстрації тварин» (№ 1648 від 14.08.2014); Закон України «Про побічні продукти тваринного походження, не призначені для споживання людиною» (№ 287 від 07.04.2015); зміни до Закону України «Про насіння і садивний матеріал» (№864-VIII від 08.12.2015); Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (№ 771, в редакції ЗУ № 1602 від 22.07.2014 року) чинний з вересня 2015 року; Закон України «Про державний контроль, що здійснюється з метою перевірки відповідності законодавству про харчові продукти та корми, здоров'я та благополуччя тварин» (№2042 від 18.05.2017), чинний з квітня 2018 року; Закон України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів» (№2639 від 06.12.2018) набрав чинності у серпні 2019 року; Закон України «Про безпечність та гігієну кормів» (№2264 від 21.12.2017) набере чинності найближчим часом, у січні 2020 р.

У 2019 році важливим кроком щодо виконання зобов'язань України у частині санітарних та фітосанітарних заходів що передбачені Угодою про асоціацію між Україною та ЄС було підтримання всеохоплюючої Стратегії імплементації санітарних та фітосанітарних заходів урядом України. Зокрема, 13 серпня 2019 року було опубліковано розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту Рішення Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами Комітету асоціації у торговельному складі стосовно Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею), установленої в Додатку V до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої Сторони» [5]. Документ визначає перелік актів права ЄС, до яких Україна має наблизити своє законодавство у сфері санітарних та фітосанітарних заходів.

Розробка і реалізація політики в галузі СФЗ визначається і координується Кабінетом Міністрів України через Міністерство аграрної політики і продовольства України, Міністерство економічного розвитку й торгівлі, а також Міністерство охорони здоров'я України. До 2016 року основними органами, залученими до цього процесу, були Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України, Державна інспекція з питань захисту прав споживачів України і Державна санітарно-епідеміологічна служба України. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України здійснювала ветеринарно-санітарний контроль, нагляд за здоров'ям тварин, безпечністю та якістю всіх продовольчих товарів і кормів, а також захищала Україну від збудників небезпечних хвороб. Державна санітарно-епідеміологічна служба України виконувала, серед інших функцій, санітарні заходи, спрямовані на захист країни від завезення й поширення небезпечних інфекційних хвороб (включаючи карантин), здійснювала санітарно-епідеміологічний нагляд і контроль у пунктах перетину державного кордону, а також здійснювала нагляд за дотриманням санітарних норм. Державна інспекція з питань захисту прав споживачів була уповноваженим органом у сфері захисту прав споживачів. Вона здійснювала державний контроль за дотриманням законодавства у сфері захисту прав споживачів і ринковий нагляд на предмет відповідності вимогам технічних регламентів. У рамках адміністративної реформи основні органи, що здійснювали діяльність у сфері СФЗ, були змінені. Єдина Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) була створена в результаті реорганізації Державної ветеринарної і фітосанітарної служби та її злиття з Державною інспекцією з питань захисту прав споживачів і Державною санітарно-епідеміологічною службою. Нова державна служба розпочала свою роботу навесні 2016 року. Для виконання своїх зобов'язань щодо СФЗ у рамках Угоди про асоціацію в лютому 2016 року Україна прийняла Комплексну стратегію щодо санітарних і фітосанітарних заходів. Вона передбачає прийняття 255 директив і регламентів ЄС [6, с.20-27].

У цілому, наслідком реалізації заходів з імплементації права ЄС в законодавство України є постійне зростання обсягів торгівлі між Україною та ЄС аграрної та харчової продукції. За результатами січня-жовтня 2018 року вартість такої продукції експортованої до ЄС зросла на 1,3% та сягнула \$4,8 млрд. В структурі експорту превалюють такі традиційні товари, як зернові, олійні культури та олії, але також зростає експорт цілої низки інших аграрних та харчових продуктів. Окрім того, постійно зростає кількість підприємств, які мають дозвіл на експорт до ЄС, постійно зростає. Наприклад, за даними ДПСС, налічується вже 306 українських виробників тваринницької продукції, які мають право експорту до країн ЄС, з яких 126 є виробниками харчових продуктів для споживання людиною, зокрема м'яса птиці, риби, меду, яєць, молока та молочних продуктів [7].

Важливим є той факт, що останнім часом помітна тенденція до збільшення застосування саме санітарних та фітосанітарних заходів в Україні, США, ЄС. Загальновідомо, що санітарні та фітосанітарні заходи сприяють безперешкодному зменшенню кількості імпортованих товарів до країни, спираючись на необхідність захисту здоров'я населення країни, при цьому маючи на меті укріплення своїх позицій в міжнародній торгівлі. Нетарифні заходи, а саме технічні бар'єри в торгівлі та санітарні й фітосанітарні заходи, податки та субсидії часто використовуються урядами для досягнення цілей державної політики, таких, як захист вітчизняного споживача від травм або хвороб. З іншого боку, нетарифні заходи також можуть бути використані країнами з метою маніпулювання умовами торгівлі або для захисту вітчизняних виробників від іноземної конкуренції. Назаренко О. А. вказує на те, що дуже складно провести межу між бажанням країни захистити власного споживача через нетарифне регулювання зовнішньої торгівлі та бажанням використати ці нетарифні заходи в протекціоністських цілях з метою укріплення власних позицій у міжнародній торгівлі. Кількість та якість інформації щодо нетарифних заходів різних країн насправді є неповною та не завжди відкритою для вивчення та коментарів. [8, с.40].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Приведення санітарних та фітосанітарних заходів (СФЗ) і системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні у відповідність до європейських вимог та практик сприятиме підвищенню рівня захисту життя і здоров'я людей, тварин та рослин в Україні, посиленню захисту прав українських споживачів харчової продукції, а також розширенню експорту агрохарчової продукції до країн ЄС та третіх країн.

Водночас, наразі особливо актуальною є низка таких проблем, як: забезпечення повної прозорості стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються у торгівлі; наближення законів України до законів Європейського Союзу; визнання стану здоров'я тварин і рослин Сторін та застосування принципу регіоналізації; встановлення механізму визнання еквівалентності стосовно санітарних та фітосанітарних заходів, що застосовуються Сторонами.

З огляду на швидкі темпи зростання кількості використаних різними країнами нетарифних заходів, залишається відкритим та потребує дослідження питання прозорості їх застосування.

Джерела та література

1. Резнічук М.С. Імплементація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом / М. С. Резнічук // Журнал європейського і порівняльного права. – 2016. – Вип. 4. – С. 54-64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/viewFile/2986/2678>.
2. Митний кодекс України від 12.03.2012 р. із змінами станом на 04.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-%D1%80>
4. Санітарні та фітосанітарні заходи // Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf>
5. Про схвалення проекту Рішення Підкомітету з управління санітарними та фітосанітарними заходами Комітету асоціації у торговельному складі стосовно Всеохоплюючої Стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV (Торгівля і питання, пов'язані з

торгівлею), установленої в Додатку V до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої Сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/599-2019-%D1%80>.

6. Вапнічна О. ПВЗВТ: Санітарні та фітосанітарні заходи Dcfta: Sps // Матеріали Круглого Столу «Зона Вільної Торгівлі між Україною та ЄС: Досвід та Стратегії» («Free trade area between the EU and Ukraine: Experiences and Strategies»), Львів, 2017. – С. 20-25 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10>.

7. Санітарні та фіто санітарні заходи // Євроінтеграційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eu-ua.org/evvointehratsiia/sanitarni-ta-fitosanitarni-zakhody>

8. Назаренко О. А. Порівняльний аналіз методів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України та зарубіжних країн / О. А. Назаренко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 4 (69). – С. 39-45.

Духневич А., Карпинская Н. Институциональное и законодательное обеспечение реализации требований ЕС в сфере санитарных и фитосанитарных мер в Украине. В статье освещаются вопросы институционального и законодательного обеспечения реализации требований ЕС в сфере санитарных и фитосанитарных мер в Украине, в частности, осуществлен анализ законодательства сквозь призму «Всеобъемлющей Стратегии имплементации Главы 4 Соглашения об ассоциации с ЕС». Следствием реализации мер по имплементации права ЕС в законодательство Украины является постоянный рост объемов торговли аграрной и пищевой продукции между Украиной и ЕС. По результатам января-октября 2018 г. стоимость такой продукции, экспортируемой в ЕС, выросла на 1,3%. Кроме того, постоянно растет число предприятий, имеющих разрешение на экспорт в ЕС. Приведение санитарных и фитосанитарных мер (СФС) и системы контроля безопасности пищевых продуктов в Украине в соответствие с европейскими требованиями и практик будет способствовать повышению уровня защиты жизни и здоровья людей, животных и растений в Украине, усилению защиты прав украинских потребителей пищевой продукции, а также расширению экспорта сельскохозяйственной продукции в страны ЕС и третьи страны. В то же время, пока особенно актуальны такие проблемы, как обеспечение полной прозрачности в отношении санитарных и фитосанитарных мер, применяемых в торговле; приближении законов Украины к законам Европейского Союза; признание состояния здоровья животных и растений Сторон и применения принципа регионализации; установление механизма признания эквивалентности относительно санитарных и фитосанитарных мер, применяемых Сторонами. Наибольшая часть обязательств Украины в рамках Соглашения об ассоциации с ЕС связана с принятием регулятивных норм ЕС в аграрном секторе. Их можно сгруппировать в три блока, а именно: технические требования – это требования к безопасности продукции, технической стандартизации, упаковки и маркировки продукции; санитарные и фитосанитарные требования к безопасности продуктов питания и кормов, защиты здоровья и безопасности людей, животных, растений; экологические требования – требования и регламентации к импорту на территорию ЕС удобрений, средств защиты растений, вымирающих видов животных, отходов аграрного сектора.

Ключевые слова: санитарные и фитосанитарные требования, Соглашение об ассоциации с ЕС, сельское хозяйство.

Dukhnevych A., Karpinska N. Institutional and Legislative Support for the Implementation of European Union Requirements in the Field of Sanitary and Phytosanitary Measures in Ukraine. The article highlights the issues of institutional and legislative support for implementing the sanitary and phytosanitary measures in Ukraine under the requirements of EU, in particular, the analysis of the legislation through the prism of «Comprehensive Strategy for implementation of Chapter 4 of the Association Agreement between Ukraine and the EU». The result of the implementation of the measures for the embodiment of the EU law principles in the legislation of Ukraine is a steady growth in the trade between Ukraine and the EU agricultural and food products. The number of companies authorized to export to the EU is steadily increasing. Bringing sanitary and phytosanitary measures and a food safety control system in Ukraine in line with European requirements and practices will help to increase the level of life and health protection of humans, animals, and plants, strengthen the protection of the rights of Ukrainian consumers of food products, as well as expand the export of agricultural products to EU and third countries. At the same time, the following issues remain the top-priority ones: ensuring complete transparency in trade and

phytosanitary measures applicable to trade, approximation of the laws of Ukraine to those of the EU, acceptance of the animal and plant health of the Parties and the application of the principle of regionalization, establishing a mechanism pattern for recognizing equivalency in sanitary and phytosanitary measures. The biggest part of Ukraine's commitments under the Association Agreement with the EU relates to the adoption of EU regulations in the agricultural sector. They can be grouped into three blocks, namely: technical requirements – requirements for product safety, technical standardization, packaging and product labeling, sanitary and phytosanitary requirements relate to the safety of food and feed, protection of health and safety of humans, animals and plants; environmental requirements – requirements and regulations for the import into EU of fertilizers, plant protection products, endangered animal species, waste from the agricultural sector

Key words: sanitary and phytosanitary requirements, Association Agreement with the EU, agriculture.

УДК 347.63:347.44]:347.961

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2019-2/14>

Ю. Левчук

Теоретичні та практичні аспекти нотаріального посвідчення договору про надання послуг сурогатного материнства

У статті висвітлено основні аспекти нотаріального посвідчення договорів про надання послуг сурогатного материнства в практичній площині, а також проаналізовано теоретичні основи законодавчого регулювання процесу укладення договору про надання послуг сурогатного материнства в Україні. Регулювання сурогату має цивільно-правовий характер. Сурогатне материнство покликане регулювати відносини між біологічними батьками та сурогатною матір'ю, зокрема шляхом укладення цивільно-правового договору. У договорі про надання послуг сурогатного материнства необхідно передбачити всі можливі варіанти розвитку подій з метою забезпечення безспірності подальших відносин. Тому в ньому необхідно обов'язково прописувати чіткий предмет договору та чіткий розмір компенсацій сурогатної матері за виношування і народження нею дитини (крім випадків безкоштовності такого договору за бажанням сторін); права, обов'язки та відповідальність сторін договору; порядок припинення, відмови від договору; інші істотні умови. Нагальним є врегулювання процедури нотаріального посвідчення договору про надання послуг сурогатного материнства на рівні профільного закону з чітким встановленням вимог до його учасників та, власне, й самого договору. В силу відсутності в нашому законодавстві детальної регламентації процедури сурогатного материнства та профільного закону, залишається плекати надію на нотаріально посвідчений договір між батьками-замовниками сурогатної програми та сурогатною матір'ю, як на такий, що не допустить виникнення конфліктних та спірних ситуацій та полегшить процес врегулювання відносин між потенційними батьками та сурогатною матір'ю.

Ключові слова: сурогатне материнство, сурогатна мама, нотаріальний договір, нотаріальне посвідчення, законодавче регулювання.

Постановка наукової проблеми та її значення. Станом на сьогодні наше суспільство прогресує у всіх можливих аспектах його розвитку. Якщо ще до недавніх пір такі словосполучення як «сурогатне материнство», «сурогатна мама», «договір про надання послуг сурогатного материнства» викликали певну стурбованість та в деякій мірі хвилювання, а чи навіть здивування, здавались чимось далеким, то уже станом на сьогодні вони все сміливіше вливаються у повсякденне життя українців та набувають все більшої популярності. В силу недостатньої урегульованості законом сфери надання послуг сурогатного материнства, дослідження теоретичних та практичних аспектів нотаріального посвідчення договорів про надання послуг сурогатного материнства набувають все більшої